ISSN 1302-3543

tasavvuf

İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi

Yıl : 14
Sayı : 31
2013

AYRI BASIM

tasavvuf

İlmî ve Akademik Araştırma Dergisi

Yıl: 14 [Ocak-Haziran 2013] **Sayı**: 31

ISSN 1302-3543

Bu dergi uluslararası EBSCO HOST ve ulusal ULAKBİM asos veri indeksleri tarafından taranmaktadır

tasavvuf hakemli bir dergidir / *tasavvuf* is a refereed journal

İmtiyaz Sahibi/*Publisher*
Aziz Mahmud Hüdâyi Vakfı
İktisadi İşletmesi adına
Dr. Adem Ergül

İletişim Bilgileri/*Contact Information*
Küçük Çamlıca Mah. Çilehane yolu Cad.
No: 12 Üsküdar-İSTANBUL
Telefon/*Telephone*
+90 (216) 428 39 60
+90 (555) 405 34 35
Faks/*Fax*
+90 (216) 327 75 83
e-posta/*e-mail*
bilgi@tasavvufdergisi.net
web sayfası/*web page*
www.tasavvufdergisi.net

Baskı-Cilt/*Printing House*
Erkam Matbaası İkitelli Org. San. Sit.
Turgut Özal Cad. No: 117/4
İkitelli – İstanbul Tel: 0 212 671 07 00

Yurt İçi Abonelik: 40 TL | Yurt Dışı Abonelik: 50 Euro | Kurumsal: 50 TL

Yûnus Emre Rifâî, Hacı Bektaş Vefâî

Necdet TOSUN[*]

Yûnus Emre ve Hacı Bektaş Velî'nin hangi tarîkata mensup oldukları konusu, akademik araştırmalardan uzak çevrelerce genellikle Hacı Bektaş'ı konu olan *Vilâyetnâme*'deki menkıbelerden yola çıkılarak kısa yoldan ve yeterince araştırılmadan neticeye bağlanmaktadır. Bu eserde Hacı Bektaş ya doğrudan ya da Lokman Perende isimli meçhûl bir şahıs vasıtasıyla Ahmed Yesevî'nin mürid ve halifesi olarak gösterilmekte, Yûnus Emre de Tapduk Emre vasıtasıyla Hacı Bektaş'ın yolunda bir sûfî olarak kabul edilegelmektedir. Ancak *Vilâyetnâme*'den daha eski ve daha güvenilir kaynakları inceleyen akademisyenler durumun böyle olmadığının farkındadırlar. Ayrıca müellifi meçhul olan ancak Uzun Firdevsî tarafından yazıldığı tahmin edilen bu *Vilayetname*, XVI. asırda yani tarihen geç döneme ait olmasına ek olarak, Anadolu'daki birçok meşhur mutasavvıfı Hacı Bektaş'a mürid gibi gösterme gayretiyle üretilmiş menkıbelerle doludur. Dolayısıyla tasavvuf tarihi araştırmalarında kullanılırken çok dikkatli olunmalı ve daha eski kaynaklar ihmâl edilmemelidir. Bu yazıda, Yûnus Emre ve Hacı Bektaş Velî'nin tarîkat silsileleri farklı ve mûteber kaynaklar ışığında, akademik detaylara girilmeden, herkesin anlayabileceği sade bir üslûpla ele alınacaktır.

Yûnus Emre'nin Tarîkat Silsilesi

Yûnus Emre'nin şeyhi, Tapduk Emre'dir. Bazı kaynaklara göre Tapduk Emre bir Kādirî şeyhidir.[1] Bazı kaynaklara göre Buharalı Şeyh Sinan isminde bir zâtın mürid ve halifesidir.[2] Bazı kaynaklara göre Evhadüddin

* Prof. Dr., Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi (ntosun@hotmail.com)

1 Bk. Mehmed Rif'at Kâdirî, *Nefhatü'r-riyâzi'l-âliye fî beyâni tarîkati'l-Kâdiriyye*, Millet Ktp., Ali Emirî Şer'iyye, no: 1127, vr. 275[b]-276[a]; Adalet Çakır, *Abdülkādir-i Geylânî ve Kâdirîlik*, İstanbul: İSAM Yay., 2012, s. 923-925.

2 Fuad Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara 1981, s. 266-267.

Kirmânî'nin müridi,[3] bazı kaynaklara göre ise Barak Baba'nın mürid ve halifesidir. Yûnus Emre'nin bir şiirindeki:

Yûnus'a Tapdug u Saltug u Barak'dandur nasîb

Çün gönülden cûş kıldı ben niçe pinhân alam.[4]

ifadeleri onun silsilesi hakkında bilgi vermekte, Tapduk Emre'nin şeyhinin Barak Baba olduğunu ifade etmektedir.[5] Barak Baba Tokat yakınlarındaki bir köyde doğmuş, farklı şehirlerde bulunduktan sonra 707 (1307) tarihinde gittiği İran'da öldürülmüş olup kabri Zencân eyâletindeki Sultâniye'dedir.[6] Balıkesir'in Bigadiç ilçesinin İğciler köyünde de bir Barak Baba türbesi vardır. Bu durum, tarihte Barak Baba isminde birden çok şahsın yaşamış ve bunların hayat hikâyelerinin birbirine karışmış olabileceği ihtimâlini akla getirmektedir.

Barak Baba'nın şeyhi Sarı Saltuk'tur. Nitekim Barak Baba şathiye tarzındaki sözlerinde: "Heyhâte heyhût, Saltuk Ata, miskîn Barak" sözleriyle şeyhinin Sarı Saltuk olduğunu ifade etmiştir.[7] Sarı Saltuk Anadolu'dan Balkanlar'a göç etmiş ve 697 (1297) senesinde muhtemelen (bugün Romanya'nın Dobruca bölgesindeki) Babadağ kasabasında vefât etmiştir. Birçok yerde makam kabirleri vardır.[8] *Saltuknâme* isimli esere göre, Sarı Saltuk'un Osman Gazi'ye söylediği şu sözler, onun karakterini ve din anlayışını ortaya koymaktadır: "Ulemâ ve sulehâyı sevün, rağbet idün ve şerîate boyun tutun, ilm u ibâdete şurû' eylen... Ve bu Hanefî mezhebin dâim gözet ki cemî' mezhebün akdem ve akvâsı ve pâkidür."[9]

Sarı Saltuk'un şeyhi Mahmûd Hayrânî'dir (ö. 667/1269).[10] Mahmûd Hayrânî Konya yakınlarındaki Akşehir'de yaşamış ve orada vefât etmiştir.

3 Mikâil Bayram, "Anadolu Selçukluları Zamanında Evhadî Dervişler", *Türkler*, ed. H. Celal Güzel ve dğr., Ankara: Yeni Türkiye Yay., 2002, VII, 323-324.

4 Yûnus Emre, *Divan - Risâletü'n-nushiyye*, nşr. Mustafa Tatcı, İstanbul: H Yay., 2011, s. 218.

5 Ayrıca bk. Haşim Şahin, "Tapduk Emre", *DİA*, XL, 12-13.

6 Barak Baba için bk. Abdülbâki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, İstanbul 1992, s. 17-26; Ahmet Yaşar Ocak, "Barak Baba", *DİA*, V, 61-62.

7 Abdülbâki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, s. 265.

8 Sarı Saltuk için bk. Gölpınarlı, *age*, s. 27-41; Machiel Kiel, "Sarı Saltuk", *DİA*, XXXVI, 147-150.

9 Ebü'l-Hayr-ı Rûmî, *Saltuk-Nâme*, nşr. Şükrü Haluk Akalın, Ankara 1990, III, 273.

10 Mahmûd Hayrânî hakkında bk. Abdülbâki Gölpınarlı, *Yunus Emre ve Tasavvuf*, s. 37, 45-46; Ethem Cebecioğlu, "Mahmûd-ı Hayrânî", *DİA*, XXVII, 367-368. İstanbul'da Türk İslam Eserleri Müzesi'nde 193 envanter numarasıyla kayıtlı olan Mahmûd Hayrânî'nin mezar sandukasındaki yazıda babasının isminin Mes'ûd olduğu belirtilmiştir. Ebü'l-Hayr Rûmî'nin *Saltuknâne*'sinde de Sarı Saltuk'un Seyyid Mahmûd-i Hayrân'a intisap edip dört terkli tâc giydiği anlatılır.

İbnü's-Serrâc'ın (ö. 747/1346) *Tüffâhu'l-ervâh* ve Ebû Bekr el-Ayderûs'un (ö. 914/1508) *en-Necmü's-sâ'î* isimli eserlerine göre Mahmûd Hayrânî'nin şeyhi Ahmed er-Rifâî'dir (ö. 578/1182). Bu kaynaklardan *en-Necmü's-sâ'î*'de Mahmûd Hayrânî'nin Rûm yâni Anadolu'dan Irak bölgesindeki Ümmü Abîde'ye gittiği, orada Ahmed er-Rifâî'ye intisap ile on iki sene hizmet ettiği, sekr ve vecd ehli olduğu, sonra icâzet alıp Anadolu'ya döndüğü, Anadolu'da Sarı Saltuk'un kendisine intisap ettiği anlatılır.[11]

Ancak Ahmed er-Rifâî'nin vefât tarihi h. 578, Mahmûd Hayrânî'nin vefât tarihi ise h. 667'dir. Yâni Rifâî'nin vefâtından sonra Hayrânî'nin yaklaşık 90 yıl daha yaşamış olması gerekir ki zor bir ihtimâldir. Bu problemi çözen kaynak ise İbnü's-Serrâc'ın *Tüffâhu'l-ervâh*'ıdır. 715'te (1315) kaleme alınan bu oldukça eski ve güvenilir kaynakta şu bilgiler yer alır:

> "Bil ki, Şeyh Mahmud (Hayrânî) Ümmü Abîde'ye gitti. Efendimiz Sultânü'l-ârifîn Seyyidü's-sıddîkîn Ahmed b. Ebi'l-Hasen er-Rifâî'nin (Allah nurunu takdis etsin, mezarını nurlandırsın) türbesinin karşısında durdu. Bu bekleyiş, kendisine seçkin bir hâl açılıncaya, bol nasip ve pak tâlih gelinceye kadar, ikisinin arasında vâsıtasız bir şekilde sürdü. Ahmed er-Rifâî'nin (hasetçilerin ve muhâliflerin öfkesine rağmen Allah onun şânını yüceltsin) şerefli revakında (dergâhında) vaktin sahibi (şeyhi) de vardı. Şurası âşikârdır ki, efendimiz Şemseddin Ahmed el-Müsta'cil (r.a.) zamanının gavsıydı. Şeyh Mahmud (Hayrânî)'nin velîliğe ulaştığı ve keramet nurlarının yayıldığı zaman Şeyh el-Müsta'cil ona bir adam gönderdi. Adam şeyhe şöyle dedi: "Nasibinden bize ne bıraktın?" Şeyh cevaben: "Dörtte bir" veya bu anlamda bir söz söyledi. Denilir ki; "Şayet böyle demeseydi nasibinin hepsi gidecekti." Şeyh Mahmud onun hâlini kesin olarak kabul etti ve şeyhte iyi tesirler bıraktı. Sonra Şeyh Saltuk onun yoldaşı oldu, ondan nasibini aldı ve zamanının seçkinlerinden oldu. Küffâr diyarında büyük yol kat etti. Orada çeşitli gruplar kendisine teslim oldu. Allah onun sayesinde pek çok insana hidayet verdi."[12]

Bu paragraftan anlaşıldığına göre Mahmûd Hayrânî tasavvufî eğitimi-

---

11 Ebû Bekr b. Abdullah el-Ayderûs, *en-Necmü's-sâ'î fî menâkıbi'l-kutbi'l-kebîr er-Rifâ'î*, nşr. Ali Hasan el-Arîz, Kâhire 2009, s. 34-37. Aynı bilgiler için ayrıca bk. Abdullah Çakır, *El Yazması İki Menâkıb-ı Seyyid Ahmed er-Rifâî –İnceleme ve Karşılaştırma–*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), MÜSBE, İstanbul 2007, s. 107-108, 215-216.

12 İbnü's-Serrâc (Muhammed b. Ali ed-Dımaşkî), *Tüffâhu'l-ervâh ve miftâhu'l-irbâh*, ABD Princeton Üniversity Library Gift of Robert Garrett, eski no: 97 (yeni no: 1127Y), vr. 198[b]-199[a]; Mehmet Saffet Sarıkaya, Mehmet Necmettin Bardakçı ve Nejdet Gürkan, *İbnü's-Serrâc'ın Eserleri Çerçevesinde XIII. Yüzyılda Güneydoğu Anadolu'da Dinî-Tasavvufî Hayat*, Isparta 2012 (Yayımlanmamış Çalışma), s. 246. Metnin tercümesi bu çalışmadan alınmıştır. Henüz yayınlanmayan bu çalışmadan istifade etmemiz için bir kopya gönderen üç araştırmacı dostumuza müteşekkirim.

ni Ahmed er-Rifâî'den Üveysî yolla almıştır.[13] Hayrânî, Irak'taki Ümmü Abîde'ye gittiğinde Ahmed er-Rifâî vefât etmişti ve dergâhta muhtemelen Şemseddin Ahmed Müsta'cil postnişin idi.[14] Hayrânî, Rifâî'nin türbesinde Üveysî yolla ondan feyz aldığı gibi, anlaşılan o dönemde şeyh olan Müsta'cil'den de zâhiren istifade etmiş ve mânevî hâlini ona onaylatmıştır. Netice itibariyle Mahmûd Hayrânî Anadolu'ya döndüğünde artık bir Rifâî şeyhidir. Mahmûd Hayrânî'nin torunu Seyyid Ali'nin İstanbul'da Türk İslam Eserleri Müzesi'nde bulunan mezar sandukasının (envanter numarası: 194) ayak tarafındaki kitâbede meâlen: "Bu temiz türbe, sa'îd, şehîd, Rifâî Mahmûd'un oğlu Muhammed'in oğlu Seyyid Ali'nindir" ifâdelerinin yer alması, Mahmûd Hayrânî'nin Rifâî olduğuna başka bir delildir.[15] Sarı Saltuk da Anadolu'da Hayrânî'ye mürid olmuştur. Sarı Saltuk'un müridi, Barak Baba, Barak Baba'nın müridi Tapduk Emre, Tapduk Emre'nin müridi de Yûnus Emre'dir. Yani Yûnus Emre bir Rifâî tarîkatı mensubudur ve silsilesi şöyledir:

Ahmed er-Rifâ'î (Üveysî yolla)
Şemseddin Ahmed el-Müsta'cil
Mahmûd Hayrânî
Sarı Saltuk
Barak Baba
Tapduk Emre
Yûnus Emre.

13 Üveysîlik bir kişinin zâhiren görmediği bir zâttan rüya gibi manevî yollarla eğitim almasıdır. Bk. Necdet Tosun, "Üveysîlik", *DİA*, XLII, 400-401.

14 Şemseddin Ahmed ismindeki bu zât, Ahmed er-Rifâî dergâhının dördüncü postnişîni olan Şemseddin Muhammed b. Abdurrahîm'in (ö. 619/1222) oğlu olan Şemseddim Ahmed olmalıdır. Bk. İzzeddin Ebu'l-Abbâs Ahmed el-Fârûsî, *er-Reşehâtü'l-haseniyye ale'n-Nefhati'l-miskiyye*, nşr. Şerefüddin Hasan, Dımaşk 1999, s. 213. Rifâî dergâhının Ahmed er-Rifâî'den sonraki ilk üç postnişîni şunlardır: Seyyid Ali b. Osman, Seyyid Abdurrahîm, Seyyid İbrahim A'zeb. Bk. Hacı Hüsâm İbrâhîm el-Kâzerûnî, *Şifâü'l-eskâm fî sîreti Gavsi'l-enâm: Ahmed er-Rifâî Menkıbeleri*, trc. Nurettin Bayburtlugil-Necdet Tosun, İstanbul: Gelenek Yay., 2004, s. 15, 137-159. İbnü's-Serrâc'ın tarîkat silsilesinde Şemseddin Ahmed Müsta'cil şöyle zikredilir: Ahmed er-Rifâî, Seyfeddin Ali (b. Osman), Şeyh Abdurrahim, İbrahim A'zeb, Şemseddin Muhammed b. Abdurrahim, Kutbüddin Ebu'l-Hasan Ali, Şeyh Necmeddin Ahmed b. Ali, Şeyh Şemseddin Müsta'cil Ahmed b. Muhammed. Bk. Mehmet Saffet Sarıkaya ve dğr., *age*, s. 10-11.

15 Metnin orijinali Arapça olarak şöyledir: "Hâzihî türbetü'l-mutahhara li's-sa'îd eş-şehîd Seyyidî Ali b. Muhammed b. Mahmûd er-Rifâ'î". Bu konuda ayrıca bk. Ali Kozan, "Türkiye Selçukluları Döneminde Akşehir'de Bir Sufi: Seyyid Mahmud Hayrânî ve Zâviyesi", *Vakıflar Dergisi*, Aralık 2012, sayı: 38, s. 43-64.

Selçuklu devletinin son dönemleri ile Osmanlı devletinin başlangıç yıllarında Anadolu'da Rifâî derviş ve şeyhlerinin bulunduğu bilinmektedir. Bu şeyhlerden biri Ahmed Kûçek er-Rifâî idi.[16] Rifâiyye'nin kurucusu olan Ahmed er-Rifâî ise o dönemlerde muhtemelen bu şahısla karıştırılmasın diye "Ahmed Kebîr" diye anılıyordu. Yûnus Emre de bir şiirinde "Ahmed Kebîr" adıyla Seyyid Ahmed er-Rifâî'yi şöyle yâd etmiştir:

"Ol Seyyid Ahmed Kebîr müyesserdi ana nûr

'Iyâlleri cümle şîr ol hulkı merdân kanı."[17]

Hacı Bektaş Velî'nin Tarîkat Silsilesi

Vilâyetnâme gibi bazı kaynaklarda Bektâşiyye tarîkatının pîri Hacı Bektâş-ı Velî'nin (ö. 669/1271), Ahmed Yesevî'nin mürid ve halifelerinden biri olduğu ya da Yesevi'nin talebesi olduğu iddia edilen Lokman Perende'nin müridi olduğu kaydedilmiştir.[18] Ahmed Eflâkî'nin (ö. 761/1360) *Menâkıbu'l-ârifîn* ve Âşıkpaşazâde'nin (ö. 889/1484'ten sonra) *Târih*'i gibi daha eski ve mûteber kaynaklarda ise Hacı Bektaş, Anadolu Selçuklu Devleti aleyhine ekonomik sebeplerle bir isyan tertipleyen ve 637 (1240) senesinde idam edilen Baba Rasûl nâmıyla meşhur Vefâî şeyhi Baba İlyâs-ı Horasânî'nin müridi ve halifesidir.[19] Baba İlyâs'ın başlattığı Babaîler isyanına katılmayıp inzivâya çekildiği anlaşılan Hacı Bektâş sonraları tarîkat faaliyetine başlamıştır. Ancak görülen o ki, bu dönemde devletin ve toplumun tepkisinden çekinen ilk dönem Bektâşîleri, tarîkat silsilelerinin (isyanın lideri olan) Baba İlyâs yoluyla Vefâiyye tarîkatına bağlandığını söylemekten kaçınıp Hacı Bektâş'ın Ahmed Yesevî'nin halifesi olduğunu iddia etmiş, böylece hem isyan töhmetinden uzak kalmayı hem de Yesevî'nin şöhretinden istifâde etmeyi hedeflemiş olmalıdırlar. Bu sözlü propaganda zamanla semeresini verip sonraki döneme ait yazılı kaynaklara da intikal etmiştir. *Vilâyet-nâme*'yi neşre hazırlayan Abdülbâki Gölpınarlı'nın eserin sonuna eklediği açıklamalar bölümündeki şu cümleleri, onun da bu kanaatte olduğunu göstermektedir:

16 Bk. Sadi Bayram, "Samsun-Ladik ve Seyyid Ahmed-i Kebîr Hazretleri", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, sayı: 5, 1990, s. 11-22.

17 Yûnus Emre, *age*, s. 342.

18 Bk. Anonim, *Vilâyet-nâme: Manâkıb-ı Hünkâr Hacı Bektâş-ı Velî*, nşr. Abdülbâki Gölpınarlı, İstanbul 1995, s. 16, 19.

19 Ahmed Eflâkî, *Menâkıbu'l-ârifîn*, Farsça nşr. Tahsin Yazıcı, Ankara 1976, I, 381; Âşıkpaşazâde, *Âşıkpaşazâde Târîhi*, nşr. Âlî Bey, İstanbul 1332/1914, s. 1, 204-205; Ahmet Yaşar Ocak, *Babaîler İsyanı*, İstanbul 1996, s. 172-174.

“Hâsılı bizce Ahmed-i Yesevî nasıl şöhreti yüzünden Bektâşî geleneğine sokulmuşsa, Lokmân [-ı Perende] da şöhreti yüzünden bu geleneğe sokulmuş ve bu zâta, Hacı Bektaş’a hocalık ettirilmiştir.”[20]

Öte yandan Babaîler isyanının mezhebî ve meşrebî kaygılarla değil, ekonomik ve siyâsî sebeplerle oluştuğunu vurgulamak gerekir.[21] Çünkü Babaîler ve ilk dönemdeki Bektaşîler’in Sünnî olduğu anlaşılmaktadır.[22] Hacı Bektaş’ın *Makâlât*’ı ile Baba İlyâs’ın torunu Âşık Paşa’nın (ö. 733/1332) *Garibnâme* isimli eserleri bunun en açık delilidir.

Şunu da belirtmek gerekir ki, Hacı Bektaş Velî 669 (1271) senesinde vefât etmiştir. Ahmed Yesevi’nin vefât tarihi olarak ise 562 (1166) senesi kabul edilmektedir. Yâni bu iki mutasavvıf arasında bir asırlık zaman farkı vardır ve görüşmeleri târihen imkânsız gibidir. Bu tarih problemini aşmak için araya Lokman Perende isminin yerleştirilmiş olması da muhtemeldir.

Öte yandan Hacı Bektaş’ın gerçek şeyhi olan Baba İlyas’ın mürid ve halifelerinden birinin ismi de Lokman Baba’dır. *Amasya Tarihi* isimli kaynağa göre Hacı Bektaş Velî, bu Lokman Baba’nın mürid ve halifesidir.[23] Hacı Bektaş, şeyhi Baba İlyas’ın vefâtından sonra Lokman Baba’dan da feyz almış olabilir. Zamanla gerçek tarih unutulup efsanevî menkıbeler üretilirken bu Lokman Baba, Lokman Perende adıyla Ahmed Yesevi ile Hacı Bektaş arasındaki tarihî boşluğu doldurmak için yerleştirilmiş olabilir.

Bu konuda Fuat Köprülü yaklaşık bir asır önce şöyle yazmıştı: “Bektaşîlikle Yesevîlik arasında hiçbir hakikî bağ mevcud değildir.”[24] Bu konuda yapılan son araştırmalar, Köprülü’yü destekler mâhiyettedir.[25] Takıyyüddin Abdurrahman el-Vâsıtî’ye (ö. 744/1343) nisbetle neşredilen *Tiryâku’l-muhibbîn* isimli eserde Hacı Bektaş, Ahmed Yesevî’nin müridi olarak gösterilmiş ise de,[26] bu matbû eserin gerçek *Tiryâku’l-muhibbîn* ol-

20 Bk. Anonim, *Vilâyet-nâme*, s. 103.

21 Mikâil Bayram, “Baba İshak Harekâtının Gerçek Sebebi ve Ahi Evren İle İlgisi”, *Diyanet Dergisi*, XVIII/2, Mart-Nisan 1979, s. 69-78; Ahmet Yaşar Ocak, “Babaîlik”, *DİA*, IV, 373-374.

22 Bk. Mikâil Bayram, “Hacı Bektaş-ı Horasânî Hakkında Bazı Yeni Kaynaklar ve Yeni Bilgiler”, *Osmanlı*, ed. Güler Eren, Ankara: Yeni Türkiye Yay., 1999, VII, 51-56.

23 Hüseyin Hüsâmeddin, *Amasya Târîhi*, İstanbul 1327-1330, II, 395-396.

24 Bk. Fuat Köprülü, *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*, Ankara 1993, s. 112.

25 Bk. Ahmet Yaşar Ocak, “Türkiye Selçukluları Döneminde ve Sonrasında Vefâî Tarîkatı (Vefâiyye)”, *Belleten*, LXX/257, Nisan 2006, s. 119-154.

26 Takıyyüddin Vâsıtî, *Tiryâku’l-muhibbîn*, Mısır 1305, s. 47.

madığı, gerçeğinin henüz Paris'te yazma hâlinde[27] ve matbûdan oldukça farklı olduğu anlaşılmıştır.[28]

Mûteber kaynaklara göre Hacı Bektaş'ın şeyhi Baba İlyas Horasânî'dir. Baba İlyas'ın şeyhi de Mardin Dedeköy'de medfun olan Dede Garkın'dır. Dede Garkın, Bağdat'ta Kürt asıllı bir mutasavvıf olan Tâcü'l-ârifîn Ebü'l-Vefâ Bağdâdî (ö. 501/1107)[29] tarafından kurulup zamanla kuzey Irak ve Anadolu'ya yayılan Vefâiyye tarîkatının bir şeyhidir.[30] Dede Garkın ile Ebü'l-Vefâ Bağdâdî arasında yaklaşık bir asır zaman vardır. Bu süre içinde Vefâiyye tarîkatı silsilesinde birkaç şeyh daha geçmiş olmalıdır. Ancak onların isimleri kaynaklarda kayıtlı değildir. Bu durumda Hacı Bektaş'ın silsilesi şöyle olmaktadır:

Ebü'l-Vefâ Bağdâdî

…

Dede Garkın

Baba İlyâs Horasânî

Hacı Bektaş Velî.

Netice olarak Bektâşîliğin Yeseviyye ile silsile yönünden bir alâkasının olmadığı ve Irak'ta kurulan Vefâiyye'nin bir kolu durumunda bulunduğu anlaşılmaktadır. Yûnus Emre'nin silsilesi de Rifâiyye tarîkatına ulaşmaktadır. Yani mûteber kaynaklara göre Yûnus Emre Rifâî, Hacı Bektaş Vefâî'dir.

27 Bibliothèque Nationale de Paris, code: 5291, vr. 243-270.
28 Bk. Kâzerûnî, *Ahmed er-Rifâî Menkıbeleri*, s. 13-14.
29 Ahmet Yaşar Ocak, "Ebü'l-Vefâ el-Bağdâdî", *DİA*, X, 347-348.
30 Bk. Haşim Şahin, "Vefâiyye", *DİA*, XLII, 600-603.